

تأثیر تغییر کاربری بناهای تاریخی در توسعه گردشگری پایدار شهری
مطالعه موردی: باغ نگارستان (شهر تهران)

علی توکلان^۱، علی حاج غلامعلی طهرانی^۲، شبنم مومن زاده^۳

۱- هیت علمی رشته جغرافیا و برنامه ریزی دانشگاه علوم تحقیقات

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی علوم تحقیقات

۳- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه تهران

چکیده

تغییر کاربری تاریخی به معنای تغییر مکان و استفاده‌های مناسب، یکی از مهم‌ترین راهکارهای حفاظتی در میراث معمارانه به‌شمار می‌رود. این امر در کشورهای در حال توسعه‌ای همچون ایران و هند که بناهای تاریخی و فرهنگی بسیاری دارند و تعداد زیادی از آن‌ها کاربری‌های پیشین خود را به دلایل مختلف از دست داده‌اند، بسیار قابل تأمل است. باغ نگارستان که به عنوان یکی از اهداف جذب توریست می‌باشد و امروزه دارای شهرت و محبوبیت فراوانی است از بناهای قدیمی تهران به حساب می‌آید که در سال ۱۲۲۲ هجری قمری (۱۱۸۷ ه.خ.) به دستور فتحعلی شاه قاجار به عنوان اقامتگاه تابستانی ساخته شد. تأثیر مرمت باغ نگارستان در توسعه گردشگری پایدار شهر تهران می‌تواند بسیار تأثیر گذار باشد. مقاله حاضر در حیطه تحقیقات کاربردی قرار دارد و به صورت توصیفی-تحلیلی و با استفاده از SPSS به بررسی نقش گردشگری باغ نگارستان و مرمت این بنا پرداخته شده است و چنین نتیجه‌ای بدست آمده است که تغییر کاربری بناهای تاریخی می‌تواند در توسعه گردشگری پایدار مؤثر باشد و در پایان پیشنهاداتی در راستای توسعه این سبک از گردشگری ارائه شده است

واژگان کلیدی: گردشگری پایدار، بناهای تاریخی، باغ نگارستان، تغییر کاربری، گردشگری شهری

مقدمه

در اغلب شهرهای ایران بناهای مختلفی از دوران قدیم به جای مانده است که کارکردهای اصلی خود را از دست داده‌اند، مثل حمام‌ها، آب انبارها، کاروانسراها، کوشک‌ها، قلعه‌ها و کارخانه‌های قدیمی. در جریان رشد سریع شهرنشینی و توسعه ساخت و سازهای جدید شهری در ایران، بسیاری از این آثار به دلیل بی توجهی به ارزش‌ها و میراث‌های فرهنگی تخریب شده و در معرض نابودی قرار گرفته‌اند، تنها معدودی از آن‌ها همچنان به حیات خود ادامه داده‌اند. طبق تجارب وسیع جهانی، یکی از بهترین راهکارهای حفظ و احیای اینگونه بناها، استفاده از آن‌ها در راستای فعالیت‌های فرهنگی، تفریحی و گردشگری است که با اهداف توسعه پایدار شهری نیز همخوانی کامل دارد. از اولین نمونه‌های موفق در این زمینه در شهرهای ایران می‌توان به باغ و حمام فین (کاشان)، حمام گنجعلی خان (کرمان)، باغ گلستان (تهران)، آب انبار سید اسماعیل (تهران)، باغ ارم (شیراز)، حمام وکیل (شیراز)، باغ محتشم (رشت) و غیره اشاره کرد که به مکان‌ها و فضاهای جدید، با کارکردهایی مثل موزه، پارک عمومی و گردشگاه تبدیل